

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2025. gada 8. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Aldis Laviņš, senatori Intars Bisters un Erlens Kalniņš

izskatīja rakstveida procesā SIA „Factris LV1” kasācijas sūdzībupar Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 2. oktobra spriedumu SIA „Factris LV1”prasībā pret SIA „LAGRON”, ar trešo personu SIA „Būve o.k.”, par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītāja SIA „Factris LV1” 2021. gada 16. jūlijā cēlusi tiesā prasību pret atbildētāju SIA „LAGRON” par parāda 213 599,56euro piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts šāds pamatojums.

[1.1] Starp SIA „Daugavpils ūdens” kā būvniecības ierosinātāju un atbildētāju noslēgts līgums par būvdarbu veikšanu Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projekta „Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu attīstība Judovkas rajonā, Daugavpilī” ietvaros.

Atbildētāja kā pasūtītāja darbu izpildei piesaistīja apakšuzņēmēju, 2020. gada 25. martā noslēdzot apakšuzņēmuma līgumu ar SIA „Būve o.k.” kā apakšuzņēmēju par maģistrālo ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu būvniecību Judovkas rajonā, Daugavpilī (turpmāk – Apakšuzņēmuma līgums).

[1.2] Prasītāja un SIA „Būve o.k.” 2020. gada 21. aprīlī nosūtīja atbildētājai abpusēji parakstītu paziņojumu, ka starp SIA „Būve o.k.” kā aizņēmēju un prasītāju kā kreditoru noslēgts Rēķinu finansēšanas līgums (turpmāk – Faktoringa līgums), paziņojumā norādot, ka turpmāk visu SIA „Būve o.k.” izrakstīto rēķinu apmaksa veicama prasītājas labā.

Atbildētāja atbilstoši Faktoringa līguma noteikumiem apmaksāja prasītājas labā četrus SIA „Būve o.k.” izrakstītos rēķinus. Vienlaikus atbildētāja nav apmaksājusi 2020. gada 25. augusta rēķinu Nr. BŪ/LAG/5 par summu 75 296,06euro, 2020. gada 1. oktobra rēķinu Nr. BŪ/LAG/8 par summu 69 538,74euro un 2020. gada 5. novembra rēķinu Nr. BŪ/LAG/9 par summu 68 764,76euro, kopā 213 599,56 euro.

Prasītāja nosūtīja atbildētājai 2020. gada 1. decembra brīdinājumu par maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā, savukārt 2020. gada 23. decembrī prasītāja saņēma atbildētājas iebildumus, kuros norādīts, ka SIA „Būve o.k.” un atbildētāja 2020. gada 6. novembrī parakstījušas defektu aktu (turpmāk – Defektu akts), ar ko konstatēti defekti, kurus, veicot būvdarbus, ir pieļāvuši SIA „Būve o.k.”. Tā kā SIA „Būve o.k.” pieļauto būvdarbu defektu novēršanas izmaksas ir 232 792,43euro, atbildētāja veikusi vienaspusēju ieskaitu.

Atbildētāja 2020. gada 4. decembrī paziņoja SIA „Būve o.k.” par Apakšuzņēmuma līguma pārtraukšanu, savukārt 2020. gada 23. decembrī atbildētāja nosūtīja SIA „Būve o.k.” paziņojumu par sākotnēji aprēķināto atbildētājas kā pasūtītājas prasījumu apmēru, par defektu izmaksām un to ieturējumu 213 599,56euro apmērā.

[1.3] Minētais Defektu akts nav attiecināms uz pušu tiesiskajām attiecībām, līdz ar to atbildētāja no Defektu akta izrietošo iespējamo prasījumu pret SIA „Būve o.k.” ir nepamatoti dzēsusi ar pretprasījumu, kas izriet no atbildētājas neapmaksātajiem rēķiniem, jo jebkāds pretprasījums, kas varētu izrietēt no Defektu akta, atbildētājai ir pret SIA „Būve o.k.”. Turklāt Defektu akts sastādīts nepamatoti, jo atbildētāja un SIA „Būve o.k.” jau iepriekš bija sastādījušas būvniecības objektā veikto darbu izpildes aktus un atbildētāja nebija izteikusi iebildumus pret šo darbu apjomu vai kvalitāti.

Minēto apstiprina SIA „Būve o.k.” 2021. gada 28. jūnija iesniegums prasītājai, kurā skaidroti Defektu akta parakstīšanas apstākļi. No minētā iesnieguma izriet, ka Defektu aktu sagatavojusi atbildētāja, savukārt SIA „Būve o.k.” pārstāvji to ir parakstījuši formāli, pēc būtības nepiekrītot Defektu aktā norādītajiem izpildīto darbu trūkumiem, no kā izriet, ka Defektu akts ir fiktīvs.

[1.4] Prasība pamatota ar Komerclikuma 473. pantu.

[2] Ar Ekonomisko lietu tiesas 2022. gada 17. janvāra spriedumu prasība noraidīta.

Par šo spriedumu prasītāja iesniegusi apelācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 21. decembra spriedumu prasība apmierināta, piedzenot no atbildētājasprasītājas labā parādu 213 599,56 euro un tiesāšanās izdevumus 13 536,26 euro, kopā 227 135,82 euro, kā arī nosakot prasītājas tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai) saņemt no atbildētājas likumiskos sešus procentus gadā no piedzītās summas.

[4] Par Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 21. decembra spriedumu atbildētāja iesniegusi kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā.

Ar Senāta 2024. gada 19. jūnija spriedumu Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 21. decembra spriedums atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītājas apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesa ar 2024. gada 2. oktobra spriedumu prasību noraidījusi.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[5.1] Celtā prasība saistīta ar apstākli, ka atbildētāja, atsaucoties uz Defektu aktu un SIA „Būve o.k.” pieļauto defektu novēršanas izmaksām par kopējo summu 232 792,43euro, ir veikusi vienpusēju ieskaitu, lai gan tā veikšanai nebija tiesiska pamata, jo no Defektu akta izrietošie prasījumi ir vēršami pret SIA „Būve o.k.”, nevis pretprasītāju. Tādējādi prasītāja, pamatojoties uz tās un SIA „Būve o.k.” starpā noslēgto Faktoringa līgumu un Komerclikuma 473. pantu, lūgusi piedzīt no atbildētājas parādu 213 599,56euro.

Saskaņā ar Komerclikuma 468. pantu faktoringa līgums ir tāds līgums, ar kuru viens līdzējs (klients) uzņemas pienākumu nodot par norunāto atlīdzību otram līdzējam – komersantam (faktoram) zināmus klienta naudas prasījumus pret trešo personu (parādnieku), kā arī izpildīt citas faktoringa līgumā noteiktās saistības. Komerclikuma 473. pantā noteikts, ka parādnieka pienākums ir izpildīt prasījumam atbilstošo saistību, veicot samaksu par labu faktoram, ja parādnieks ir saņēmis no klienta vai faktora paziņojumu par šā prasījuma nodošanu faktoram.

Starp pusēm nav strīda, ka prasītāja un SIA „Būve o.k.” 2020. gada 21. aprīlī ir nosūtījušas atbildētājai paziņojumu par prasījuma tiesību cesiju, kurā norādīts, ka turpmāk visu SIA „Būve o.k.” izrakstīto rēķinu apmaksā ir veicamprasītājas labā.

[5.2] No Apakšuzņēmuma līguma izriet, ka atbildētājas un SIA „Būve o.k.” līgumiskajām attiecībām ir piemērojami Starptautiskās Inženierkonsultantu Federācijas 1999. gada „Būvniecības darbu līguma noteikumi būvniecības un inženierdarbiem, kuru projektēšanu veic pasūtītājs” jeb FIDIC „Sarkanā grāmata” (turpmāk – Vispārīgie noteikumi).

Kā noteikts Vispārīgo noteikumu 2.5. punktā, ja pasūtītājs uzskata, ka viņam ir tiesības uz jebkādu atlīdzību saskaņā ar kādu no šo noteikumu punktiem vai jebkādā citādā saistībā ar līgumu un/vai uz defektu paziņošanas perioda termiņa pagarinājumu, pasūtītājs iesniedz paziņojumu un precīzu informāciju uzņēmējam, informācijā norādot prasījuma pamatu, ieskaitot atlīdzības pamatojumu, uz ko pēc pasūtītāja domām viņam ir tiesības saskaņā ar līgumu, un šo summu var uzrādīt kā atskaitījumu no līguma cenas un maksājumu apstiprinājumiem, kā arī pasūtītājs drīkst izdarīt ieturējumus vai atskaitījumus no maksājumu apstiprinājumā norādītās summas vai arī citādi pieprasīt atlīdzību no uzņēmēja saskaņā ar šo apakšpunktu.

Defektu akts, ko ir parakstījuši atbildētājas /amats/ /Persona F/ un /amats/ /Persona E/, no vienas puses, un SIA „Būve o.k.” /amats/ /Persona D/, no otras puses, apstiprina to, ka minētās personas būvobjektā ir veikušas SIA „Būve o.k.” izpildīto darbu apsekošanu, konstatējot Defektu aktā norādītos defektus un to novēršanas izmaksas 232 792,43euro apmērā. Atbildētāja ar 2020. gada 6. novembra paziņojumu informēja SIA „Būve o.k.” par tās pienākumu līdz 2020. gada 27. novembrim novērst Defektu aktā norādītos trūkumus, kā arī norādīja, ka konstatēto defektu nenovēršanas gadījumā visas atbildētājas izmaksas, kas saistītas ar defektu novēršanu, būs jāsedz SIA „Būve o.k.”. Savukārt SIA „Būve o.k.” 2020. gada 12. novembrī paziņoja atbildētājai, ka, pirmkārt, SIA „Būve o.k.” nav spējīga novērst defektus un, otrkārt, nepietiekamu darba resursu dēļ Apakšuzņēmuma līguma ietvaros tā nav spējīga turpināt darbus noteiktajos termiņos, apjomā un kvalitātē, līdz ar ko uzņemas pilnu atbildību un segs visas izmaksas un zaudējumus saistībā ar defektu novēršanu.

Ar 2020. gada 4. decembra paziņojumu atbildētāja informēja SIA „Būve o.k.” par Apakšuzņēmuma līguma pārtraukšanu, kā arī paziņoja, ka atbildētāja, pamatojoties uz Apakšuzņēmuma līguma Vispārīgo noteikumu 2.5. punktu un 15.4. punktu, pārtrauc maksājumus SIA „Būve o.k.” un pieprasa atlīdzināt zaudējumus, izdevumus un papildu izmaksas. Savukārt ar 2020. gada 23. decembra paziņojumu atbildētāja informēja SIA „Būve o.k.”, ka saskaņā ar Apakšuzņēmuma līguma Vispārīgo noteikumu 2.5. punktu prasījumu pret SIA „Būve o.k.” par 232 792,43euro atlīdzināšanu atbildētāja ietur/atskaita par summu 213 599,56 euro apmērā.

Ievērojot Senāta secinājumus par ieturējumu izdarīšanu (sk. *Senāta (Civillietu departamenta paplašinātais sastāvs) 2021. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-3/2021, [ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S](#), 8.3. punktu*), kā arī Apakšuzņēmuma līguma Vispārīgo noteikumu 2.5. punktā noteikto, atzīstams, ka, SIA „Būve o.k.” kā uzņēmējai nenovēršot Defektu aktā konstatētos trūkumus, atbildētāja kā pasūtītāja bija tiesīga vienpusēji izdarīt ieturējumus no atlīdzības, kas pienācās SIA „Būve o.k.” par Apakšuzņēmuma līguma izpildi. Turklāt ar spēkā stājušos Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 17. oktobra spriedumu civillietā Nr. C29309821 apmierināta atbildētājas prasība pret SIA „Būve o.k.” par zaudējumu atlīdzības 19 192,87euro piedziņu, kas saistīta ar konstatēto izpildīto būvdarbu defektu nenovēršanu.

[5.3] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 476. panta pirmo daļu likuma iztulkojums, kas izteikts kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāts tiesai, kas šo lietu izskata no jauna.

Izskatāmās lietas ietvaros Senāts ir norādījis, ka, ievērojot faktoringa līguma un cesijas savstarpējo saikni, tādām parādniekam, no kura faktors atbilstoši Komerclikuma 473. panta noteikumiem prasa izpildīt prasījumam atbilstošo saistību, ir Civillikuma 1808. pantā paredzētās parādnieka tiesības, t. i., parādnieks var celt pret faktoru, kurš reizē ir cesionārs, arī tās ierunas, kas parādniekam bijušas pirms cesijas un tās laikā pret cedentu (faktora klientu). Līdz ar to no Civillikuma 1807.–1808. panta izriet, ka atbildētāja kā parādniece pret prasītāju kā cesionāri var tieši izvirzīt sev piederošus pretprasījumus, kas izriet no cedenta saistībām. Tā kā atbildētāja ieturējuma jeb cenas samazinājuma ierunas tiesību varēja izlietot pret SIA „Būve o.k.”, tad saskaņā ar Faktoringa līguma noteikumiem tāda pati tiesība atbildētājai ir arī pretprasītāju kā jauno kreditori.

Tādējādi atbildētājai bija no Civillikuma 1808. un 1847. panta izrietošās tiesības vienpusēji dzēst prasītājasprasījumu, ieturot to ar prasījumu, kas atbildētājai bija pret SIA „Būve o.k.”. Turklāt, tā kāprasītāja atbilstoši Faktoringa līguma 2.3. punkta noteikumiem nepārņēma SIA „Būve o.k.” saistības par izpildīto būvdarbu

kvalitāti, tad nav nozīmes apelācijas sūdzībā norādītajam, ka Defektu aktā minētie darbu defekti tika konstatēti pēc 2020. gada 21. aprīļa paziņojuma par Faktoringa līguma noslēgšanu saņemšanas. Tādējādi prasība par parāda 213 599,56euro piedziņu kā nepamatota noraidāma.

Turklāt nevar piekrist prasītājas argumentam, ka atbildētājam bija pienākums celt pretprasību, lai tiesai būtu pamats vērtēt tās veiktā ieskaita pamatotību, jo Civillikuma 1808. panta pirmais teikums pieļauj ierunas tiesības izlietošanu, ko atbildētāja arī izmantoja, ceļot pret prasītāju kā faktoru ierunu, kas tai bija pret cedentu (faktora klientu) pirms cesijas, kā arī tās laikā, līdz ar to pretprasība lietā nebija ceļama.

[6] Par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 2. oktobra spriedumu prasītāja iesniegusi kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[6.1] Apelācijas instances tiesa, noraidot prasītājas lūgumu par pierādījumu izprasīšanu un liecinieku (t. i., personu, kuras piedalījās būvniecības procesā) nopratināšanu, ir liegusi prasītājai iespēju atspēkot atbildētājas iebildumus pret prasību, pierādot, ka atbildētājas iesniegtajā Defektu aktā norādītie defekti darbos patiesībā nav konstatēti, un līdz ar to ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. panta pirmo daļu.

Tāpat apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. panta trešo daļu, jo, neesot citiem pierādījumiem, atzinusi par pilnīgi pierādītiem visus Defektu aktā konstatētos defektus, to apmēru un novēršanas faktu. Vienlaikus apelācijas instances tiesa nav sniegusi novērtējumu lietā iesniegtajiem dokumentiem, kas saņemti no būvniecības pasūtītāja un būvinženiera un kas atspēko defektu esību un/vai to esības gadījumā – apmēru, kā arī norāda uz Defektu akta fiktīvo raksturu.

[6.2] Atzīstot atbildētājas tiesības izlietot ierunas, kuras tai izriet no Defektu akta, apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu Civillikuma 1808. panta piemērošanā.

Proti, apelācijas instances tiesa ir piemērojusi tikai Civillikuma 1808. panta pirmo teikumu, uzskatot, ka parādniece (atbildētāja) pret cesionāri (prasītāju) var izlietot visas ierunas, kuras parādniekam ir pret cedenti (t. i., pret SIA „Būve o.k”). Tomēr Civillikuma 1808. panta otrais teikums noteic, ka pret prasītāju atbildētāja var vērst tikai tādus pretprasījumus, kuri ir pastāvējuši laikā, kad atbildētājam paziņots par cesiju. Saistībā ar šo tiesību normu tiesību doktrīnā ir atzīts, ka visus tos pretprasījumus, kurus parādnieks būs ieguvis pret cedentu jau pēc paziņojuma par cesiju, viņš vairs nav tiesīgs izlietot pret cesionāru (sk.*Grūtups A. Komentārs 1808. pantam. Grām.: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.–2400. p.). Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcija. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 308. lpp.*). Defektu akts tika sastādīts pēc Faktoringa līguma noslēgšanas un paziņošanas par notikušo cesiju, kas savukārt izslēdz atbildētājas tiesības celt pret prasītāju tādas ierunas, kuras atbildētājam izriet vai varētu izrietēt no minētā Defektu akta.

Civillikuma 1808. panta saturu juridiski nevar pārgrozīt arī starp atbildētāju un SIA „Būve o.k.” noslēgtā Apakšuzņēmuma līguma Vispārīgo noteikumu 2.5. punkts, kas noteic atbildētājas tiesības veikt ieturējumus, jo prasītāja nav minētā līguma dalībniece un nekad nav piekritusi šādai atkāpei no Civillikuma normām.

[6.3] Apelācijas instances tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1846. pantu, kas noteic, ka ar ieskaitu jāsaprot prasījuma dzēšana ar pretprasījumu.

Proti, apelācijas instances tiesai vispirms bija jānovērtē, vai atbildētāja ir veikusi ieskaitu vai arī izlietojusi Apakšuzņēmuma līguma Vispārīgo noteikumu 2.5. punktā noteiktās tiesības veikt ieturējumus. Savukārt, ja atbildētāja ir veikusi ieskaitu, tad ieskaita atzīšanai ir nepieciešama pretprasības celšana, kuru atbildētāja izskatāmās lietas ietvaros nav cēlusi, kas savukārt ir patstāvīgs pamats, lai atzītu, ka tai nav tiesību uz ieskaita veikšanu.

[7] Likumā noteiktajā termiņā paskaidrojums par prasītājas kasācijas sūdzību atbildētāja nav iesniegusi.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījis spriedumu attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 2. oktobra spriedums ir atceļams.

[9] Izskatāmajā lietā Senātam ir jāatbild uz tiesību jautājumu, vai saskaņā ar Civillikuma 1808. pantu parādnieks var izlietot tādas ierunas pret cesionāru, kuras izriet no akta, kas cedenta un parādnieka starpā parakstīts situācijā, kad ar faktoringa līgumu un cesijas līgumu faktoram kā cesionāram ir nodoti tostarp nākotnes prasījumi.

Vienlaikus, ievērojot kasācijas sūdzības argumentus par ieskaita veikšanas kārtības neievērošanu, Senātam ir jāpārbauda, vai izskatāmajā lietā ir piemērojami Civillikuma noteikumi par ieskaitu.

[10] Senāts nepiekrīt kasācijas sūdzībā paustajam argumentam, ka apelācijas instances tiesa, nepiemērojot Civillikuma 1846. panta noteikumus un neiztulkojot tos tādā veidā, saskaņā ar kuru ieskaita veikšanai būtu bijusi nepieciešama pretprasības celšana, ir pieļāvusi tādu pārkāpumu, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

[10.1] Senāts jau iepriekš ir norādījis, ka ar ieskaitu Civillikuma 1846. panta izpratnē saprot prasījuma dzēšanu ar pretprasījumu, un ieskaita izdarīšanai atbilstoši Civillikuma 1852. pantam ir vajadzīgs parādnieka skaidri izteikts priekšlikums segt viņa parādu ar konkrēti norādītu pretprasījumu, ko turklāt Civillikuma 1847. pantā norādītajos gadījumos var izdarīt ar vienpusēju gribas izpaudumu (sk. *Senāta 2016. gada 20. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-220/2016, [C28323610](#), 14. punktu*).

Lai gan Senāta praksē, kā pamatoti norādīts kasācijas sūdzībā, ir atzīts, ka ieskaita īstenošanai ir nepieciešama pretprasības celšana (sk. *Senāta 2020. gada 17. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-54/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0217.C32230915.7.S](#), 8.2. punktu*), izskatāmajā lietā tiesību jautājumam par to, kādā procesuālā kārtībā ir īstenojams ieskaits, proti, pretprasības celšanas vai iebildumu izteikšanas ceļā, pretēji kasācijas sūdzības iesniedzējas viedoklim nav izšķirošas nozīmes.

[10.2] Senāts izskatāmajā lietā ar 2024. gada 19. jūnija spriedumu ir konstatējis, ka ar Apakšuzņēmuma līgumu puses vienojušās par atbildētājas kā pasūtītājas tiesībām izdarīt ieturējumus jeb atskaitījumus līguma neizpildīšanas vai nepienācīgas izpildīšanas gadījumā. Proti, ja pasūtītājs izlieto Apakšuzņēmuma līgumā noteiktās tiesības izdarīt ieturējumus jeb atskaitījumus no uzņēmējam pienākošās samaksas pēdējā pieļauto, bet nenovērsto defektu dēļ, tad šo tiesību īstenošana ir atzīstama nevis par ieskaita izdarīšanu Civillikuma 1846. panta izpratnē (t. i., prasījuma dzēšanu ar pretprasījumu), bet gan par citas materiāltiesiskas ierunas celšanu. Ieskaits varētu tikt izdarīts tādā gadījumā, ja pasūtītājam pret uzņēmēju būtu prasījums par to, lai uzņēmējs samaksā pasūtītājam zināmu naudas summu, piemēram, līgumsoda summu vai zaudējumu atlīdzības summu. Taču tiesības izdarīt ieturējumus, ja tādas ir pielīgtas, piešķir pasūtītājam tiesisku iespēju attiecīgo naudas summu neizmaksāt uzņēmējam. Būvdarbu pasūtījuma izpildījums ir uzņēmēja pamatpienākums būvniecības līgumā. Nesaņemot pienācīgu izpildījumu, proti, uzņēmējam nenovēršot defektus, pasūtītājs, izlietojot ieturējuma jeb cenas samazinājuma ierunu, var izdarīt ieturējumus no uzņēmējam izmaksājamās atlīdzības. Šādas pasūtītāja tiesības izriet arī no Civillikuma 2212. panta otrās daļas kopsakarā ar Civillikuma 2190. pantu.

Apelācijas instances tiesa, iztulkojot Apakšuzņēmuma līguma Vispārīgo noteikumu 2.5. punktu un sniedzot lietas apstākļu juridisko novērtējumu, ar pārbaudāmo spriedumu ir atzinusi, ka atbildētāja pret prasītāju ir izlietojusi ieturējuma jeb cenas samazinājuma ierunu, kas atbildētājai piederēja pret SIA „Būve o.k.” un kas saskaņā ar Faktoringa līguma noteikumiem un Civillikuma 1806. un 1807. pantu saglabājās arī attiecībās ar prasītāju kā cesionāri.

Senātam nav pamata apšaubīt apelācijas instances tiesas sniegto Apakšuzņēmuma līguma Vispārīgo noteikumu 2.5. punkta iztulkojumu tiktāl, ciktāl tas attiecas uz atbildētājas tiesību procesuālo aizsardzības veidu, saskaņā ar kuru ieturējuma tiesības izlietošana var tikt izdarīta vienpusēji un šīs tiesības izlietošanai nav nepieciešama pretprasības celšana. Minētais apelācijas instances tiesas secinājums izdarīts, ievērojot Senāta 2024. gada 19. jūnijā spriedumā doto Civillikuma 2190. panta un 1846. panta iztulkojumu, kurš atbilstoši Civilprocesa likuma 476. panta pirmajai daļai apelācijas instances tiesai, atkārtoti izskatot lietu, bija obligāts un saskaņā ar kuru pasūtītājam var būt tiesības vienpusēji, ar konstitutīvu gribas aktu ieturēt uzņēmējam pienākošos atlīdzību.

Apelācijas instances tiesas izdarītā secinājuma pareizību par to, ka lietā nav ceļama pretprasība, neietekmē apstākļi, ka tā sava secinājuma pamatošanai ir kļūdaini atsaukusies arī uz Civillikuma 1847. pantu. Tādējādi kasācijas sūdzības iesniedzējas iebildumus par to, ka apelācijas instances tiesa nav vispār vai ir nepareizi piemērojusi Civillikuma noteikumus par ieskaitu, Senāts noraida kā nepamatotus.

[11] Tomēr, lai atbildētu uz jautājumu, vai ieturējums ierunas ceļā tika izdarīts pamatoti, ir nepieciešams konstatēt tā izdarīšanas pamatu. Apelācijas instances tiesa, atzīstot atbildētājas tiesības uz ieturējuma izdarīšanu, savu secinājumu ir pamatojusi ar Civillikuma 1808. pantu, kuram atbilstoši apelācijas instances tiesas ieskatā uz atbildētāju ir pārgājusi no SIA „Būve o.k.” un atbildētājas pārstāvju parakstītā Defektu akta izrietošā ieruna, proti, Defektu aktā norādīto defektu atzīšanas fakts.

[11.1] Senāta 2024. gada 19. jūnija spriedumā jau norādīts, ka faktoringa līgums ir klasificējams kā apņemšanās darījums, savukārt cesija ir kvalificējama kā rīcības darījums, ar kuru izskatāmajā lietā tiek izpildīts Faktoringa līgums. Proti, faktoringa līgums un cesija nav juridiskā ziņā identiski darījumi, un cesijas brīdis atkarībā no katra konkrētā gadījuma apstākļiem laika ziņā var atšķirties no faktoringa līguma noslēgšanas brīža. Minēto citstarp apstiprina Komerclikuma 469. panta otrajā daļā noteiktais, ka nākotnes prasījums pāriet faktoram tā rašanās brīdī.

Tāpat Senāts ir atzinis, ka atbilstoši Civillikuma 1808. panta pirmajā teikumā noteiktajam parādnieks var celt pret cesionāru ierunas, kas parādniekam pret cedentu bijuši pirms cesijas vai tās laikā. Tomēr saskaņā ar Komerclikuma 469. panta otro daļu nākotnes prasījums pāriet faktoram tā rašanās brīdī. Proti, tikai attiecīgā nākotnes prasījuma rašanās brīdī notiek šā prasījuma cesija jeb pāreja faktoram. Tātad SIA „Būve o.k.” nākotnes prasījumi pret atbildētāju varēja pāriet prasītājam ar cesiju tikai šo prasījumu rašanās brīdī, nevis agrāk.

[11.2] Lietā nav strīda, ka Faktoringa līgums un līdz ar to arī cesijas līgums, abus ietverot vienā aktā, tika noslēgts 2020. gada 21. aprīlī, bet rēķini, ar kuriem prasītāja pamato savu prasījumu par parāda 213 699,56 *europiedziņu*, tika izrakstīti attiecīgi 2020. gada 25. augustā, 2020. gada 1. oktobrī un 2020. gada 5. novembrī, savukārt Defektu akts tika parakstīts 2020. gada 6. novembrī.

Tas nozīmē, ka atbilstoši Komerclikuma 469. panta otrās daļas un Civillikuma 1798. panta noteikumiem, kuriem atbilstoši gan par faktoringa līguma, gan par cesijas līguma priekšmetu var būt arī nākotnes prasījumi, apelācijas instances tiesai bija jānoskaidro konkrēto strīdus prasījumu par kopējo summu 213 699,56 *euro* rašanās brīdis, kas izskatāmajā lietā vienlaikus būs arī attiecīgo prasījumu cesijas jeb pārejas prasītājam kā faktoram brīdis.

Atbilstoši Civillikuma 1808. panta pirmajam teikumam nav iespējama tāda situācija, kad parādnieks izlieto pret cesionāru tādas ierunas, kuras parādniekam pret cedentu ir radušās jau pēc notikušās cesijas. Attiecībā uz darījumu, ar kuru apsoliņš nodot nākotnes prasījumus, par šādu brīdi ir uzskatāms nevis Faktoringa līguma vai cesijas līguma noslēgšanas brīdis, bet gan attiecīgā nākotnes prasījuma rašanās brīdis.

Tas savukārt nozīmē, ka Civillikuma 1808. panta pareizas attiecināšanas uz lietas apstākļiem nolūkā apelācijas instances tiesai, pirmkārt, bija jānoskaidro prasītājas prasījuma tiesību rašanās brīdis un, otrkārt, jāatbild uz jautājumu, vai konkrētās prasījuma tiesības ir radušās pirms vai pēc attiecīgās no Defektu akta izrietošās ierunas, proti, tādas ierunas, kuras pamatā ir SIA „Būve o.k.” pieļauto defektu atzīšana, rašanās.

[11.3] Šādu lietas apstākļu novērtējumu, piemērojot Civillikuma 1808. panta noteikumus, apelācijas instances tiesa savā spriedumā nav sniegusi, kas savukārt varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

[12] Civilprocesa likuma 97. panta pirmā daļa noteic, ka tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota uz tiesas sēdē vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem. Savukārt atbilstoši Civilprocesa likuma 97. panta trešajai daļai tiesai spriedumā jānorāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienus faktus par pierādītiem, bet citus – par nepierādītiem.

[12.1] Atbilstoši Civillikuma 1431. pantam akta parakstīšana uzskatāma par piekrišanu šim aktam. Tiesību subjekts, kurš ir parakstījis kādu aktu, vispārīgi zaudē tiesības celt iebildumus pret parakstītā akta saturu, ja vien šie iebildumu nav saistīti, piemēram, ar parakstītā akta absolūtu vai relatīvu spēkā neesību gribas trūkumu dēļ (sal. *Senāta 2024. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-852/2024*, [ECLI:LV:AT:2024:1212.C33489822.21.S](#), 8.1.2. punktu).

Vienlaikus Defektu aktam kā saistītbesiskam darījumam ir tikai relatīvs spēks, proti, tas ir spēkā nevis pret jebkuru trešo personu, bet gan tikai starp konkrētiem subjektiem – tā dalībniekiem (sal. *Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 128. lpp.*). Tomēr šim principam ir izņēmumi, no kuriem viens paredzēts Civillikuma 1808. pantā.

Tas nozīmē, ka tad, ja apelācijas instances tiesa, izpildot šā sprieduma 11. punktā norādīto, secinās, ka atbildētāja saskaņā ar Civillikuma 1808. pantu ir tiesīga izlietot pret prasītāju no Defektu akta izrietošās ierunas, tad apelācijas instances tiesai būs pienākums vērtēt Defektu akta spēkā esību, kuru, norādot uz šī akta fiktīvo raksturu, ir apšaubījusi prasītāja. Senāts uzskata par nepieciešamu atgādināt, ka saskaņā ar Civillikuma 1438. pantu, pirmkārt, fiktīvu darījumu var apstrīdēt ierunas jeb iebildumu celšanas ceļā, un, otrkārt, tiesvedības gaitā tiesai darījuma absolūta spēkā neesība ir jāņem vērā pēc savas iniciatīvas neatkarīgi no tā, vai uz šo apstākli norāda lietas dalībnieki. Tas, vai lietas apstākļi atbilst Civillikuma 1438. panta sastāvam, tiesai jānoskaidro, objektīvi novērtējot pierādījumus to kopumā un lietā nodibinātos nozīmīgos apstākļus (sk. *Senāta 2022. gada 31. marta sprieduma lietā Nr. SKC-58/2022*, [ECLI:LV:AT:2022:0331.C30510020.9.S](#), 7.2.–7.3. punktu).

Lai gan prasītāja ir iesniegusi pierādījumus, kuri tās ieskatā varētu apstiprināt Defektu akta fiktīvo raksturu un līdz ar to – absolūto spēkā neesību, apelācijas instances tiesa, atzīstot atbildētājas tiesības atbilstoši Civillikuma 1808. pantam izlietot no Defektu akta izrietošās ierunas arī pret prasītāju, proti, atbilstoši Civillikuma 1431. pantam attiecinot Defektu akta saturu arī uz prasītāju, nav sniegusi vērtējumu prasītājas iesniegtajiem pierādījumiem.

Līdz ar to Senāts piekrīt kasācijas sūdzības argumentiem, ka tādējādi apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. panta pirmās daļas prasības, kā arī bez pamata nav piemērojusi Civillikuma 1438. pantu.

[12.2] Savukārt tad, ja apelācijas instances tiesa, izpildot iepriekš norādīto, konstatēs, ka no Defektu akta izrietošās atbildētājas ierunas atbilstoši Civillikuma 1808. panta pirmajam teikumam nav izlietojamas prasītājas un atbildētājas tiesiskajās attiecībās, jo radušās pēc prasījuma tiesību cesijas vai arī Defektu akts ir fiktīvs, tad apelācijas instances tiesai atbilstoši Civilprocesa likuma 97. panta trešās daļas noteikumiem, neņemot vērā Defektu akta kā prasītājai nesaistoša darījuma saturu, ir jāsniedz vērtējums prasītājas pieteiktā prasījuma un atbildētājas izteikto iebildumu pamatotībai. Savukārt tas, vai celtā prasība ir pamatota, izvērtējams atbilstoši atbildētājas un SIA „Būve o.k.” starpā noslēgtā Apakšuzņēmuma līguma noteikumiem un Civillikuma noteikumiem par uzņēmuma līgumu, jo saskaņā ar Civillikuma 1806. un 1807. pantu cesionārs attiecībā uz viņam cedēto prasījuma tiesību īstenošanu pēc vispārīgā principa iegūst tādu pašu tiesisko stāvokli, kāds pirms cesijas ir bijis cedentam (sal. *Senāta 2023. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-48/2023*, [ECLI:LV:AT:2023:1128.C30707219.17.S](#), 8.–9. punkts). Tas nozīmē, ka izskatāmajā lietā ir noskaidrojams, pirmkārt, vai prasītājai kā uzņēmēja cesionārei ir tiesības prasīt atlīdzību par uzņēmēja paveiktajiem darbiem, otrkārt, vai SIA „Būve o.k.” bija pieļāvusi defektus, kas varētu būt par pamatu ieturējumu veikšanai, un, treškārt, ja SIA „Būve o.k.” ir pieļāvusi defektus, tad atbildētājai ir uzliekams pienākums saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem pierādīt pieļauto defektu apmēru un/vai zaudējumus, kas atbildētājai radušies SIA „Būve o.k.” pieļauto defektu dēļ.

Tāpat jāņem vērā, ka būvniecības process ir pakļauts reglamentētās sfēras priekšrakstiem, proti, normatīvajos aktos noteiktajai obligātajai produktu, procesu vai pakalpojumu atbilstības novērtēšanai. Tas nozīmē, ka būvniecības procesam, tostarp būvdarbu defektu konstatēšanai un novēršanai, var izsekot ar būvniecības dokumentiem, kuru sagatavošana kā obligāta prasība ir īpaši reglamentēta un nesaraujami saistīta ar pašu būvdarbu veikšanas procesu. Atbildētājai savu iebildumu pierādīšanai nevajadzētu būt sevišķām grūtībām uzrādīt dokumentus gan par konstatēto defektu novēršanas tehniskajiem risinājumiem (būvprojektēšanas dokumentāciju), gan par konkrēto būvdarbu veicēju, gan par konkrēto defektu novēršanas izmaksām utt. Citiem vārdiem, būvniecības procesa kā reglamentētās sfēras rekonstrukcijā, kad tiek izšķirts civiltiesisks strīds, ir būtisks jautājums par pierādījumu pieļaujāmību un attiecināmību, proti, faktus par procesu, kura atbilstības izvērtēšanas nolūkā tas ir

pakļauts īpašai dokumentēšanas kārtībai, visupirms ir jāpierāda ar noteiktiem, reglamentētiem pierādīšanas līdzekļiem.

Šajā ziņā apelācijas instances tiesai, izskatot lietu no jauna, jāņem vērā, ka prasītāja nav bijusi civillietas Nr. C29309821 dalībniece. Līdz ar to atbilstoši Civilprocesa likuma 96. panta otrajai daļai Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 17. oktobra spriedumam minētajā citā civillietā par zaudējumu atlīdzības 19 192,87euro piedziņu, kas taisīts strīdā starp SIA „LAGRON” kā prasītāju un SIA „Būve o.k.” kā atbildētāju, uz kuru atsaukusies apelācijas instances tiesa, un tajā nodibinātiem faktiem nav prejudiciāla spēka attiecībā pret prasītāju.

[13] Senāts atzīst, ka iepriekš konstatētie trūkumi materiālo tiesību normu piemērošanā un procesuālo tiesību normu pārkāpumi vērtējami kā tādi, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, kas savukārt ir pamats pārbaudāmā sprieduma atcelšanai un lietas nodošanai jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[14]Saskaņā ar Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu SIA „Glimstedt ZAB” atmaksājama drošības nauda 300euro.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu un 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 2. oktobra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā;

atmaksāt SIA „Glimstedt ZAB” drošības naudu 300euro (trīs simti euro).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators A. Laviņš Senators I. Bisters Senators E. Kalniņš